

SZAKDOLGOZAT

Pápai Patrícia Gréta

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Kaposvári Campus

Neveléstudományi Intézet

óvodapedagógus alapképzési szak

Az óvoda-iskola átmenet

az óvodapedagógusok szemszögéből

Belső konzulens: Bencéné dr. Fekete Anikó
Andrea
egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Neveléstudományi Intézet,
Gyermeknevelési Tanszék

Készítette: Pápai Patrícia Gréta

Neptun kód: DFLFTX

Kaposvár

2025

Tartalomjegyzék

1.	Bevezetés.....	2
1.2.	Témaválasztás indoklása	2
1.3.	Célkitűzés, kutatói kérdések	3
2.	Szakirodalmi feldolgozás	4
3.	Elméleti háttér feltárása.....	4
3.1.	Az óvoda-iskola átmenet	4
3.2.	Jogszályi háttér	5
3.2.1.	A Sajátos Nevelési Igényű és a Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási Nehézségekkel küzdő gyermekek	7
3.3.	Az iskolaérettség kritériumai.....	9
3.4.	Iskolakezdés Magyarországon.....	10
3.5.	Az óvoda és az iskola összehasonlítása	11
4.	Az óvoda iskola átmenet támogatása az óvodai nevelés gyakorlatában	13
5.	Kutatás bemutatása körülményei, cél, kutatási kérdések	16
5.1.	A kutatás módszerei.....	16
5.2.	Az eredmények értékelése	17
5.2.1.	A kérdőív eredményei	17
5.2.2.	Intézményvezetői interjúk kiértékelése	24
6.	Összegzés	28
7.	Szakirodalom.....	29
8.	Melléklet.....	33
8.1.	Összefoglaló	33
8.2.	Konzulensi nyilatkozat	35
8.3.	Nyilatkozat a dolgozat nyilvános hozzáféréséről	36
8.4.	Nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról.....	37
8.5.	Kérdőív	39
8.6.	Interjú.....	42

1. Bevezetés

Szakedolgozatom az óvoda iskola átmenetről szól. Nagyon érdekelt a téma, úgy gondolom aktuális és kiemelten fontos része az óvodai nevelésnek. Tanulmányaim során, ha lehetett ehhez a témához kapcsolódó feladatokat készítettem el. Az óvodai gyakorlatok alkalmával többször is bepillantást nyerhettem az óvoda-iskola átmenet megvalósulási módjára az intézményekben. Az óvodás gyermekek számára hatalmas váltás az iskolába lépés. Tudjuk, hogy csak úgy tud jól helytállni a gyermek, ha már óvodáskorban rendelkezik azokkal a képességekkel, készségekkel, amelyekre később építeni tudnak tanulmányaik során. Az elmúlt években a környezetemben több kisgyermek kezdte meg az iskolát, így volt szerencsém megismerni az átmenet nehézségeit és a támogatás lehetőségeit. Az iskola a gyermekek számára egy új és izgalmas időszak, ami ezzel együtt ijesztő is egyszerre. A mi feladatunk erre a váltásra való megfelelő felkészítés és nyugodt környezet biztosítása az óvodai nevelés során. Korábbi tapasztalataim alapján is el tudom mondani, hogy a különböző programok az óvodában és az iskolában is könnyíthetik, élménnyé tehetik az átmenetet a gyermekek számára. A lakóhelyemen sok olyan tevékenység valósul meg a különböző iskolákban, melyek segítik a gyermekek pozitív viszonyának alakulását az iskolakezdéshez. Ilyenek például a nyílt napok, a zenés előadások, a mese világnapja, ahol az iskolások adnak műsort az óvodásoknak. Ezekon a programokon a gyermekek jól érzik magukat és a számukra új intézményt is meg tudják egy kicsit ismerni.

1.2. Témaválasztás indoklása

Azért esett erre a témára a választásom, mert ez az egyik legfontosabb mérföldkő az óvodás korú gyermekek életében az iskolába lépés pillanata. Nemcsak a gyermekek, hanem a pedagógusok és a szülők számára is kihívást jelent. Az óvodai évek során kialakult biztonságos környezet után az iskola új követelményeket és elvárásokat támaszt a gyermekek elé. Ezekhez tudjuk, hogy eltérő módon alkalmazkodnak és sokszor ijesztő, bizonytalan érzés lehet számukra ez a változás. Ezért elengedhetetlen, hogy a megfelelő felkészítésben részesüljenek a gyerekek az óvodában. A családok és a gyermek életében ez az első olyan mérföldkő, melynek pozitív megélése hatással van a későbbi iskolai teljesítményre is. Kiemelt szerepe van az óvodának, az óvodapedagógusoknak és a tanítóknak, hogy ez a váltás pozitív élmény legyen a gyermek számára. Úgy gondolom, ha az óvónők és a tanítók közösen dolgoznak ki olyan jó gyakorlatokat, amelyek segíthetik a zökkenőmentes váltást, akkor nyugodt szívvel engedhetik el a gyermeket az iskolába. A nyolchetes szakmai gyakorlat ideje alatt megismerhettem azt az

iskolaelőkészítő programot, mellyel az intézmény a gördülékeny átmenetet kívánja támogatni, segíteni. A kutatásom során olyan ismeretekkel szeretném bővíteni a már meglévő tudásomat, amit későbbi munkám során beépíthetek pedagógiai munkámba.

1.3. Célkitűzés, kutatói kérdések

Dolgozatom célja olyan ismeretek begyűjtése, feltérképezése, megszerzése, melyek munkám során hatékonyan beépíthetők a pedagógiai tervezésbe és az iskolai előkészítő programba.

Célom, hogy empirikus módszerrel szerezzek tapasztalatokat a résztvevő felek bevonásával, illetve a szakirodalmak elemzésével és következtetéseket vonjak le. A kapott eredményeket, tapasztalatok, ismereteket összegezve és felhasználva úgy gondolom, lehetőségem nyílik az óvodai nevelés során egy minőségi pedagógiai munka megtervezésére, beépítésére és alkalmazására gyakornokként.

Szeretném felhívni a figyelmet a csoport változékony és egyre heterogénebb összetételére, mely megköveteli a szakmai megújulást, önképzést, fejlődést különös tekintettel az óvoda iskola átmenet támogatásában.

Kutatási kérdéseim a következők:

- Milyen tényezők nehezítik a 6-7 éves gyermekek számára az iskolakezdést?
- Milyen jó gyakorlatokkal lehet elősegíteni a zökkenőmentes átmenetet?
- Milyen hatással van a gyermekek iskolai teljesítményére az iskolaelőkészítő fejlesztő program?

A probléma feltárásához a következő módszereket választottam: interjú és kérdőív. A kérdőívben óvodapedagógusokat kérdeztem meg a témáról, amely segítségével a véleményüket és tapasztalataikat tártam fel. Ennek feldolgozására leíró statisztikai elemzést alkalmaztam. Az interjút két intézményvezetővel készítettem el (egy főigazgatóval és egy tagintézményvezetővel) elsősorban az új, 45 perces iskola-előkészítő foglalkozás bevezetésével kapcsolatban. Ezeket tartalomfeldolgozás módszerével kívánom feldolgozni és bemutatni. Célom a jelenlegi gyakorlatok és vélemények feltérképezése, valamint a következtetések levonása.

2. Szakirodalmi feldolgozás

3. Elméleti háttér feltárása

3.1. Az óvoda-iskola átmenet

Maga az óvoda és iskola közti átmenet egy rendkívül összetett fogalom. Egy olyan változás a gyermek életében, amely egy megszokott szociális közegből történő elmozdulást jelenti (Golyán, 2013). Szűken értelmezve ez az időszak 5 éves kortól 7-8 éves korig tart és amelyet a fejlettségi szerinti szintet figyelembe véve a beiskolázás követ.

Britto (2012) tanulmányában három szakaszra osztja az átmenetet:

1. A gyermekek először egy számukra új tanulási környezetbe lépnek, majd fokozatosan alkalmazkodnak az elvárásokhoz.
2. A család is elkezdi együttműködni a számukra új szociokulturális rendszerrel, a formális oktatással.
3. Az iskola segíti, hogy a gyermekek beilleszkedjenek a köznevelési rendszerbe.

Az első szakaszban a gyermek az óvodába lépéssel egy olyan szociokulturális környezetbe kerül, ahol az alkalmazkodás, az integráció és a szokás-szabály rendszer elsajátítása valósul meg. Vagyis olyan új kompetenciákat kell megtanuljon és alkalmazzon, mely segíti a mindennapjait az óvodai élet során. Ehhez a megfelelő pedagógus támogatás és érzelmi biztonság biztosítása elengedhetetlen. Így válik éretté az iskolára. Ehhez azonban fontos, ahogy Britto (2012) is fogalmaz a család szerepe, aki bekapcsolódik az óvoda iskola átmenet megkönnyítésébe, mely a gyermek sikeres iskolakezdését eredményezheti. De nem hagyhatjuk figyelmen kívül az iskola szerepét sem (3. szakasz), vagyis, hogy a pedagógus (tanító) tekintettel legyen az óvodás gyermek korábbi szokás-szabály rendszerére. A tanítók az iskolakezdésnél a rugalmas pedagógiai módszerek alkalmazásával támogatják a gyermek beilleszkedését az új környezetbe és a köznevelési rendszer által elvárt szabályok betartására.

Az óvoda iskola átmenetben „*a gyermek aktív megküzdőként vesz részt saját fejlődésének folyamatában.*” (Keményné, 2007: 152.) Vagyis, olyan szellemi, kognitív és pszichikai készségek fejlődésének változásán megy át, melyek számára új ismertek és készségek elsajátítását várják el tőle. Fontos tehát, hogy olyan környezet vegye őket körbe, ami egészséges és támogató-nevelői együttműködést biztosít számukra. A váltás nemcsak a fizikai környezetváltást jelent, hanem érzelmileg és pszichológiailag is komoly kihívásokat hordoz magával. Az új tényezők szorongást, bizonytalanságot vagy éppen visszahúzódot is

kiválthatnak, különösen azoknál a gyermekeknél, akik érzékenyebbek vagy kevésbé rugalmasak az alkalmazkodás terén. A gyermekek mellett természetesen a szülők is aktív közreműködői az óvoda-iskola átmenetnek. Azt gondolhatjuk, hogy a szülőknek már könnyebben tudnak segíteni a gyermekeiknek az átmenetben, hiszen nekik van már saját tapasztalatuk a témával kapcsolatban. Ez azonban nem feltétlenül van így, hiszen azóta már sok minden változott a világban, így az oktatásban is. Ők is ugyanúgy változáson mennek keresztül, új problémákat hoz előtérbe ez az életszakasz (Keményné, 2007). Az ő feladatuk elsősorban az érzelmi biztonság biztosítása, mert az új környezet, szabályok és elvárások szorongást válthatnak ki a gyermekekben. Fontos, hogy elfogadják a pedagógusok véleményeit és tapasztalatait, hiszen ők jobban rálátnak arra, hogy a gyermek milyen szinten áll a követelményekhez képest (Golyán, 2020).

„A pedagógus az átmenetek során sajátos szerepet tölt be, ő nem aktív megküzdő (annak ellenére, hogy a mindennapi nevelési helyzetek megoldása nagyon is küzdelmes!) sokkal inkább a megküzdők segítője, támogatója” (Keményné, 2007: 155). Vagyis a pedagógus esetében ez az átmenet nem jár identitásváltozással, ő végig a saját szakmai szerepében marad a gyermek iskolaérettség elérésének támogatása során. Csak segítőként van jelen az aktív megküzdők életében, amelyekhez különböző módszereket alkalmazva segíti a fejlődés harmonikus megvalósulását (Keményné, 2007). Az iskolába lépés időpontját és feltételeit jogszabályok határozzák meg.

3.2. Jogszabályi háttér

Az óvoda iskola átmenettel kapcsolatban fontos kiemelni, hogy nemcsak pedagógiai és pszichológiai szempontból meghatározó folyamat a gyermek és a család számára, hanem jogszabályok által is meghatározott. Az idevonatkozó törvények és rendeletek meghatározzák az iskolaérettség feltételeit, az óvodai nevelés és az iskolai oktatás közötti átmenet szabályait, valamint a pedagógusok és a szülők szerepét ebben a folyamatban. Fontos megvizsgálni, hogy a jogi keretek milyen módon szabályozzák az iskolakezdést és milyen lehetőségeket biztosítanak a gyermekek egyéni fejlődési ütemének figyelembevételére. Az alábbiakat kell követni:

A 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról rendelet (továbbiakban: ÓNOAP), ami az óvoda szempontjából az egyik legfontosabb dokumentum. Meghatározza az óvodai nevelés céljait, alapelveit, pedagógiai kereteit és a feladatait, amelyekhez tartozik: az egészséges életmód alakítása, az érzelmi nevelés a szocializáció és az értelmi fejlesztés, nevelés megvalósítása. Az óvodában az iskolai életmódra való felkészítésnek

játékos és élményalapú tevékenységeken keresztül kell megvalósulnia, nem az iskolához hasonló módon. A VI. fejezete részletesen leírja, hogy milyen fejlődés várható az óvodáskor végére. Az iskolakezdéshez három feltétel tartozik: ez a testi, a lelki és a szociális érettség. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Az intézmények dokumentumai: Alapító Okirat, Pedagógiai Program, Házi rend, Nemzeti alaptanterv.

Az intézmények (óvoda, iskola) **Alapító Okirata** tartalmazza az intézmény nevét, székhelyét, OM azonosítóját, alapító és felügyeleti szervét, jogállását, típusát, az intézmény alaptevékenységeit (pl.: óvodai nevelés, SNI gyermekek ellátása, gyermekétkeztetés, 1-8 évfolyam tanítása, étkeztetés, szakkörök biztosítása) és a munkáltatói jogok gyakorlásának rendjét.

Az óvodák Pedagógiai Programja az ÓNOAP alapján készül. Helyet kap benne a gyermekek iskolára való felkészítésének módjai is, milyen feladatai vannak az intézménynek és hogyan zajlik az együttműködés az iskolákkal.

Az iskolák Pedagógiai Programja tartalmazza az iskola nevelési és oktatási elveit, gyakorlatát, a tantervi tartalmakat és az alkalmazott eszközöket.

A **Házi rend** tartalmazza az intézményekről általános információkat, a működés rendjét, a gyermekek jogait, kötelességeit, az igénybevétel lehetőségét, az óvó-védő szabályokat, a szülők jogait és kötelességeit, a tájékoztatás rendszerét, a család és az intézmény együttműködését, a panaszkezelést, a pedagógusok kötelességeit, az igénybevehető szolgáltatásokat. Óvoda esetén a beiskolázás eljárásrendjét, iskola esetén pedig a továbbtanulás eljárásrendjét.

A 2012-ben hatályba lépett, módosított **Nemzeti Alaptanterv** (NAT) leírja, hogy „*az óvodai nevelés szakasza az iskolaérettség eléréséig tart*”. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor> utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Szorosan kapcsolódik és épít az ÓNOAP-ban leírt célokra is. A sikeres és rugalmas átmenet érdekében elengedhetetlen a nyelvi, a mozgáskoordinációs és egyéb képességek felmérése az iskolakezdéskor. Az esetleges felmerülő problémák mértékének csökkentése érdekében elengedhetetlen a kompenzációs és fejlesztő gyakorlatok (például: beszédgyakorlatok, téri tájékozódást és a mozgáskoordinációt fejlesztő gyakorlatok) beépítése a tanórákba.

A **2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről** törvényben meghatározzák, hogy az óvodai nevelés hároméves kortól a tankötelezettségig tart és az iskolai nevelés-oktatásra készíti fel a gyermekeket. Már 2,5 éves kortól fel lehet venni a gyermeket az óvodába. „*A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.*”

(<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.) A szülő kérelmezheti azonban, hogy a gyermeke még egy további évig óvodai nevelésben részesülhessen. A döntést az Oktatási Hivatal, a Sajátos Nevelésű Igényű gyermek esetében pedig az illetékes Pedagógiai Szakszolgálat hozza meg.

3.2.1. A Sajátos Nevelési Igényű és a Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási Nehézségekkel küzdő gyermekek

Az óvoda-iskola átmenet a tipikusan fejlődő gyermekek számára is kihívást jelent. Az atipikus fejlődésű gyermekek, mint a Sajátos Nevelésű Igényű (továbbiakban: SNI) és a Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási Nehézségekkel (továbbiakban: BTMN) küzdő, illetve a hátrányos helyzetű gyermekek számára még több odafigyelést és személyre szabott támogatást igényel az intézmények (óvoda-iskola) és a család részéről egyaránt. Mindenekelőtt tisztában kell lennünk ezen fogalmak jelentésével.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek csoportjait a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről az alábbiakban határozza meg.

Ezen csoportokba tartozik a különleges bánásmódot igénylő, a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, és a kiemelten tehetséges gyermek, tanuló. Ezen kívül a hátrányos, halmozottan hátrányos és tartós gyógykezelés alatt álló gyermek, tanuló.

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló

Az a gyermek, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral küzd. (Nkt. 4.§ 25., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermek, tanuló

aki a szakértői bizottság, szakértői véleménye alapján: az életkorához viszonyítottan jelentősen alul teljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos technikákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. (Nkt. 4.§ 3., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Kiemelten tehetséges gyermek, tanuló:

aki, átlag feletti általános vagy speciális képességek birtokában magasfokú kreativitással rendelkezik, és felkelhető benne a feladat iránti erős motiváció, elkötelezettség. (Nkt. 4. § 14., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Hátrányos helyzetű

az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az alábbi körülmények közül egy fennáll: *a)* a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony iskolai végzettsége, *b)* a szülő vagy a családbafogadó gyám alacsony foglalkoztatottsága, *c)* a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei. (<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300027.TV> 67/A. § 1., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Halmozottan hátrányos helyzetű

az a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermek és nagykorúvá vált gyermek, aki esetében az (1) bekezdés *a)–c)* pontjaiban meghatározott körülmények közül legalább kettő fennáll, *b)* a nevelésbe vett gyermek, *c)* az utógondozói ellátásban részesülő és tanulói vagy hallgatói jogviszonyban álló fiatal felnőtt. (<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300027.TV> 67/A. § 2., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Az ő esetükben az iskolai siker még jobban függ az előkészítéstől, az egyéni fejlesztéstől, valamint az intézmények közötti együttműködéstől is a gördülékenyebb intézményváltás.

A hátrányos helyzetű gyermekeknél rendkívül fontos a megelőzése annak, hogy szociálisan még rosszabb helyzetbe kerüljenek. Kende Anna és Illés Anikó 2007-ben megjelent kutatásukban azt vizsgálták, hogy a rugalmas beiskolázás milyen hatással van a hátrányos helyzetű gyermekekre. Számukra elengedhetetlen az átmenet megtámogatása, hiszen így jobb esélyekkel kezdenek meg az iskolát és a lemorzsolódás veszélye is csökkenhet. A kutatásból kiderült, hogy a hátrányos helyzetű gyermekeknek nem a legjobb megoldás a későbbi iskolakezdés, hanem inkább egy probléma a későbbi előre menetelükben. Az óvoda-iskola átmenetet fokozatossá kell tenni, biztosítani kell számukra az esélyegyenlőséget, amely meghatározza az oktatásuk eredményességét (Vojnitsné Zilahiné, 2008). Úgy gondolom, hogy az iskolaérettség életkorhoz való kötése nem minden esetben helytálló, hiszen minden gyermek egyéni ütemben fejlődik, saját képességeit kellene figyelembe venni az iskolára való felkészítés során. Egy 2020-as tanulmányában szülőket és pedagógusokat (óvodapedagógusok és tanítók) kérdezett a témával kapcsolatban. A válaszok alapján elmondható, hogy az eltérő szociális helyzetben lévő gyermekek óvoda-iskola váltása többnyire nehezebb a társaikéhoz képest. A tanulmány kiemeli, hogy a sikeresség összefügg a gyermek családi hátterével, a szociokulturális környezetével és a kognitív emocionális fejlettségével (Gyurcsik, 2020).

3.3. Az iskolaérettség kritériumai

Az iskolaérettség az óvoda-iskola átmenet egyik kulcsfogalma, amely egy olyan összetett állapot, amely azt jelzi, hogy a gyermek képes megfelelni az iskolai élet követelményeinek. Ez nemcsak értelmi fejlettséget jelent, hanem magába foglalja a gyermek érzelmi, testi és szociális érettségét is. Az iskolába lépés sikere nagymértékben függ attól, hogy ezek a területek milyen szinten fejlődtek az óvodáskor végére. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> VI. fejezet, utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.) A neveléstudományi kutatókat már régóta foglalkoztatja ez a téma. Évtizedekkel ezelőtt (80-as, 90-es évek) felismerték, hogy az átmenet meghatározza a gyermekek későbbi iskolai teljesítményüket, amelyhez elengedhetetlen az iskolai életre való érettség. Ezt Mönks és Knoers véleménye is alátámasztja, akik megfogalmazták azt, hogy *„Amennyiben nem megfelelő időben történik a beiskolázás, vagy ha a fejletlen képességek, pszichés problémák korrekciója nem történik meg, annak hosszú távú negatív következményei lehetnek”* (idézve: Hanák, 2015: 222). Mérei és Binét (1981) az iskolaérettséget nem érettségként, hanem inkább az iskolai életre való alkalmasságként fogalmazza meg. Ez az alkalmasság függ a helyzetmegértéstől, a feladattudattól, a kitartástól, a teljesítmény igényétől, az értelmi képességektől, a testi fejlettségtől és a gondolkodás értelmi telítettségétől. Ehhez hasonlóan vélekedett Nagy József is, aki az iskolakészültség fogalmát használta, mely számára a magatartásbeli és tudásbeli felkészültséget jelenti. Fehérné (2003: 3) szerint *„az iskolaérettség a gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének eredménye, a biológiai és pszichológiai tényezők együttesen alakítják ki az életkornak megfelelő szintet.”* Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramjában (továbbiakban: ÓNOAP), 2012-ben hatályba lépett jogszabály az alábbiakban határozza meg az iskolaérettséget:

A testileg fejlett gyermek már átesik az első alakváltáson, így teste arányossá válik. A fogváltás is elindul náluk. A mozgását összerendezettség, koordináltság jellemzi. Már a finommotorikus képességei is elég fejlettek, hogy elsajátítsa a helyes ceruzafogást, ami szükséges lesz később az írás elsajátításánál (ÓNOAP, 2012).

A lelki fejlettséghez hozzátartozik, hogy nyitottan érdeklődik a környezete iránt. Már megjelenik a szándékos tanulás jelensége és elkezd kialakulni az elemi fogalmi gondolkodása a gyermeknek, amelynek köszönhetően alkalmasak lesznek az iskolai tanulás megkezdésére. Kialakult számukra a testséma, ami a téri tájékozódásban is segít (ÓNOAP, 2012). A testséma kialakulásánál elengedhetetlen a kéz dominanciája is, hiszen az iskolában már a gyermekek tudatosan az egyik kezüket használják az íráshoz majd.

A **szociálisan érett gyermek** már rendelkezik önfegyelemmel, feladattudattal és felelősségérzettel is. Képes együttműködni a társaival, valamint elfogadja a pedagógus (tanító) által szabott szabályokat és azokat követni is képes. Közöttük nincsen mindig szoros összefüggés. Ha ezek a tulajdonságok nem jelennek meg, akkor a tanulási folyamat eredménytelen lesz (ÓNOAP, 2012).

Az egészségesen fejlődő gyermekek **kommunikációja** érthető, képes kifejezni magát. Önmagáról és a környezetéről az elemi ismeretek a birtokában állnak, amelyeket a gyakorlatban is alkalmazni tud. Ismeri az alapvető viselkedési szabályokat, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez elengedhetetlen (ÓNOAP, 2012).

Kulcsár Mihályné *A tanulás öröm is lehet* című könyvében részletesen taglalja az iskolaérettség feltételeit. Ezek megléte segíti az iskolakezdést. Azonban azt fontos megjegyezni, hogy egy-egy képesség gyengesége még nem okoz akkora nagy problémát.

Az iskolaérettség vizsgálata ma Magyarországon nem kötelező az óvodapedagógusok számára, de az óvodai nevelés során a fejlődés nyomonkövetése és annak dokumentálása kötelessége. Kérés, gyanú esetén az intézmény által használt mérési eszközökkel történik az iskolaérettségi vizsgálat (pl.: DIFER vagy az intézmény saját készített mérési dokumentuma). A vizsgálati eredményt követően a szülővel közösen készítenek fejlesztési tervet a gyermek képességeinek, készségeinek fejlesztése érdekében.

3.4. Iskolakezdés Magyarországon

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló törvény kimondja, hogy: „*A gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, tankötelessé válik. A tankötelezettség teljesítése a tanév első tanítási napján kezdődik.*” (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> 27, 43 § 2. bekezdés, utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

A korábbi beiskolázás lehetőséget adott, hogy a gyermekek nem az életkoruk, hanem a fejlettségük alapján kerüljenek iskolába (7-8 évesen). 2020 előtt is azok a gyermekek váltak tankötelessé, akik augusztus 31.-ig betöltötték a hatodik életévüket. Azonban ekkor még a pedagógus is kérelmezhetett szülői egyetértéssel, hogy további egy nevelési évre maradjon a gyermek az óvodában. Vita esetén a döntést a Pedagógiai Szakszolgálat hozta meg (1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról). Ez azért volt jobb, mert a gyermekek nem feltétlenül a születési dátumuk alapján kerültek iskolába, hanem inkább az egyéni fejlettségük alapján. Ezzel az volt a cél, hogy mindenki akkor kezdje meg a tanulmányait, amikor szociálisan, érzelmileg és értelmileg is készen állnak rá (Ronkoviczné, 2012).

Ahogy a jogszabályi fejezetben említettem, a 2020-ban hatályba lépett rendelet szerint az iskolakezdés a gyermekek számára a 6. életévben kötelezővé vált, mely nem egyenlő a gyermek iskolaérettségével.

Kende Anna több tanulmányában vizsgálta a rugalmas beiskolázás gyakorlatát és hogy az milyen hatással van a gyermekek iskolai teljesítményére. A törvényhozók szándéka ezzel az volt, hogy csökkentsék az iskolai kudarcokat. A kutatások viszont azt mutatták, hogy a gyakorlatban ez nem teremtett egyenlőséget a gyermekek között, csupán kevesebb lett az iskolai életre éretlen gyermek. Egyre többen mentek 7, majdnem 8 évesen iskolába, amivel nagyobb életkori különbségek jöttek létre egy osztályon belül.

3.5. Az óvoda és az iskola összehasonlítása

Az átmenetet a két intézmény közötti lényeges különbség is nehezítheti hiszen eltérőek a nevelési elvek és a követelmények. Az óvoda elsődleges célja egy biztonságos környezet kialakítása, amely támogatja a gyermekek testi, lelki és szociális fejlődését (ÓNOAP, 2012). Az iskola feladatához tartozik a gyermekek tudásának, képességeinek, készségeinek tervszerű fejlesztése, ezzel felkészítve őket az önálló életre, a társadalmi beilleszkedésre és az élethosszig tartó tanulásra (NAT, <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor> utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.).

A két intézmény között a leglényegesebb eltérés a tanulási formában nyilvánul meg. Míg az óvodában a gyermekek fő tanulási formája a játék, addig az iskolában több 45 perces órát kell végig ülniük és tanulniuk (Komjáthy, 2018). A 3-6/7 éves gyermekek számára a játék és a mese biztosítja a fejlődést és a fejlesztést. Az új ismeretek megszerzése ezzel élményszerűvé válhat. Az óvodában fontos a megerősítés, a tanulási folyamatok megsegítése, míg az iskolában a teljesítmény kerül előtérbe. Az iskolában a gyermekek egy új intézménybe kerülnek, ahol új felnőttekkel és gyerekekkel került egy környezetbe. Az első osztályba lépő gyermekeknek egy új helyzet, hogy már nem ők a legnagyobbak hanem a legkisebbek az intézményben. Az iskolában a gyermekeknek egy másik napirenddel (amiben más-más idő jut a tevékenységekre) is meg kell birkóznia. Ez a napirend keretek közé szorítja a gyermekek tevékenységeit, ami jelentősen más az óvodában tapasztalt szabadabb légkörhöz képest. A gyermekek közti fejlettségbeli különbségek is nehezítik a két intézmény közti átmenetet. Az iskola kevésbé van tekintettel ezekre a különbségekre, minden kisgyermeknél ugyanazokat a módszereket alkalmazzák (Ronkoviczné Gergely, 2012). Az óvodában ehhez képest az egyéni fejlettségi szinteket sokkal jobban figyelembe veszik és jobban előtérbe kerül a differenciálás módszere is. Ezek miatt az iskolában több gyermek éli meg kudarcként a beiskolázást (Szabó, 2005).

Kende Anna 2009-es kutatása után olyan következtéseket vont le, hogy a két intézmény között hiányzik az együttműködés, egységes gyermekképet kellene kialakítani, így szakítva az életkori átlagok által kialakított elvárásokkal. Az átmenet nemcsak fizikai, hanem érzelmi és szociális alkalmazkodás is egyben a gyermekek számára, amelyet segíthet, ha az óvodák és iskolák közötti együttműködés erősödik. Véleményem szerint, ha ez megvalósulna, akkor a gyermekek számára könnyebb lenne az átmenet hiszen nem lenne akkora különbség a két intézmény között, így lebomlana a két intézmény közötti hierarchia.

Az óvodás- és iskoláskor kezdetének időszakának szétválasztása nem indokolt fejlődés-lélektani szempontból, amit mégis megtesznek. A legtöbb iskola nem érzi feladatának az átmenet megsegítését. Csupán néhány hét alatt el szeretnék érni a gyermekeknél az iskolai követelményekhez szükséges tudásszintet (Ronkoviczné Gergely, 2012). Kende Anna és Illés Anikó 2007-es tanulmányában írta meg, hogy az iskolában az elején egy barátságosabb környezetet hozzanak létre, ami a gyermekeket az óvodára emlékezteti. Fontos, hogy a hátrányos helyzetű gyermekeket is támogassák, segítség az átmenetben hiszen ezzel ők is esélyt kaphatnak a jövőben.

4. Az óvoda iskola átmenet támogatása az óvodai nevelés gyakorlatában

2025. április 22.-én megjelent módosított ÓNOAP-ban, az alábbiak szerint határozzák meg az iskolaelőkészítés folyamatát.

Az óvodai nevelés tervezését, valamint a gyermekek megismerését és fejlesztését, a fejlődésük nyomon követését különböző kötelező dokumentumok szolgálják. Az óvodai nevelés csak a jóváhagyott pedagógiai program alapján valósulhat meg és a teljes óvodai életet magába foglaló tevékenységek keretében szervezhető meg, az óvodapedagógus feltétlen jelenlétében és közreműködésével. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> IV. 5., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.) Tehát a gyakorlatban az óvodapedagógusnak minden tevékenység területen szakszerű, minőségi és pedagógiailag jól megalapozott, a gyermekek egyéni igényeit figyelembe véve tervezi meg a mindennapokat.

A gyermekek a tanköteles korukat megelőző nevelési évben a későbbi eredményes iskolai előrehaladáshoz fontos képességeik és készségeik fejlesztése érdekében az óvodai csoportokban naponta összesen 45 perces időkeretben, a feladatra differenciált, a gyermek egyéni terhelhetőségéhez igazodó – amennyiben az infrastrukturális adottságok lehetővé teszik, külön térben szervezett – iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenységben vesznek részt. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> IV. 6., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.) A jogszabály tehát meghagyja az intézmény pedagógiai szabadságát abban a tekintetben, hogy az iskola-előkészítő fejlesztő tevékenység úgy valósuljon meg, mely a gyermekek számára a legideálisabb.

A tanköteles korú, de az óvodában nevelkedő gyermekeket a 6. pont alkalmazása során tanköteles korukat megelőző nevelési évben járónak kell tekinteni. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> IV. 7., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

A gyermek fejlődésének nyomon követése a tanköteles kor betöltését megelőző nevelési évtől az iskolai tanulmányok megkezdéséhez szükséges készségek és képességek rögzítésével egészül ki a kötelező dokumentumban az iskola-előkészítő fejlesztő pedagógiai tevékenység tervezése érdekében. (<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> IV. 8., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.) Ezt a nyomon követést az óvodapedagógus 2024. szeptember 1.-je óta az OviKréta rendszerben található dokumentumban köteles rögzíteni, mely a szülő számára megtekinthető. Illetve évente kétszer fogadóóra keretén belül is köteles tájékoztatni a szülőt a mért eredményekről.

A gyermekek fejlődésének vizsgálata céljából a tanköteles kor betöltés kori nevelési évben diagnosztikus mérési rendszer alkalmazható.

(<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor> IV. 9., utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

Ezzel a módosítással a cél az lenne, hogy az iskolába lépő gyermekek a lehető legjobb képességekkel kezdjék meg az iskolai tanulmányaikat.

A nyolchetes szakmai gyakorlatom alatt megismerhettem a Dombóvári Szivárvány Óvodában zajló tevékenységeket az óvoda iskola átmenet támogatásában. A nagycsoportos gyermekeknek külön van fejlesztés valamelyik napon belül a héten, de minden foglalkozás során megjelenik a gyakorlás is. A gyermekek nagy része már képes különböző matematikai műveletek végzésére (pl.: összeadás). Ezek a tevékenységek számomra új tapasztalatok voltak és azt látom, hogy jól működnek az intézményben.

Léteznek olyan jó gyakorlatok (pl.: Ovi-Suli, Sakkjátészótér, Iskolakuckó, Mesezene, Kudarc nélkül az iskolában, Lépésről Lépésre, Mozgásterápia), mind az óvoda, mind az iskola számára, amelynek köszönhetően könnyebbé válhat a gyermekek számára a két intézmény közötti átmenet. Fleisz-Gyurcsik Anita 2021-es kutatásában összesen 42 ilyen jó gyakorlatot vizsgált meg. A legkorábbi egészen 1984-ből való. Ebből is látszik, hogy már régóta foglalkoztatja a szakembereket ez a kérdés. A legtöbb gyakorlatot tanítók készítették viszont az lenne a legideálisabb, ha ezeket a gyakorlatokat az óvodapedagógusok és tanítók együtt dolgoznák ki. Ez azért is lenne jó, mivel erősíteni tudják a gyermekek bizalmát az iskola iránt. Az iskolás tanítók már az óvodai nevelés során megismerhetik az iskolába készülő gyermekeket, így már egyfajta bizalom is ki tudna alakulni közöttük.

Az intézmények és pedagógusok számára is elérhetőek az átmenetet segítő módszerek és gyakorlatok repertoárja, ami egyre csak bővül. *„A legújabb kutatási eredmények alapján a kisgyermek képességeinek kibontakoztatásához az iskolakezdés első éveiben elegendő lenne, ha mozgással, énekléssel, festéssel, rajzolással, írással, olvasással és számolással töltené az idejét az iskolában, a fenti sorrend szigorú megtartása mellett”* (Ronkoviczné Gergely, 2012: 98). Ezek a tevékenységek vannak a legfejlesztőbb hatással a gyermekek személyiségére. A mozgás, kézműves tevékenységek, festés hozzájárul a finommotorikus képességek fejlesztéséhez (ami elengedhetetlen az iskolai élethez), a gondolatok rendezéséhez, az érzelmek feldolgozásához.

A hátrányos helyzetű gyermekekkel kiemelten kell foglalkozni és segíteni az ő átmenetüket a két intézmény között. Ennek sikeressége az intézmények együttműködésével növelhető, a támogatást a gyermekek egyéni sajátosságaira kell építeni, elfogadó pedagógiai attitűddel. Számukra nagyon fontos a befogadó környezet biztosítása is. Az ő átmenetükben meghatározó

az érzelmi biztonság megléte, a személyes kapcsolatok erősítése és a családokkal való együttműködés. Kiemelt szerepe van a szabad játéknak és a mesének, ami nem csak a hátrányos helyzetű gyermekeknek, hanem a „normális” gyermekeknek fontos tényező (Vojnitsné Zilahiné, 2008).

Mandy Fuchs 2016-os írásában az inkluzív nevelésről írt. Ez az elv segíthet a hátrányos helyzetű és SNI-s gyermekek átmenetének támogatásában. Az inkluzív megközelítés azt jelenti, hogy az egyéni szükségletekhez igazítják a nevelési feladatokat.

A pedagógiai diagnosztikának nagy jelentősége van az óvoda-iskola átmenet szempontjából. A segítségükkel ki lehet szűrni az esetleges tanulási zavarokat, viselkedési problémákat. A pedagógusoknak elengedhetetlen, hogy a gyermekek személyiségét, képességeit megismerjék, hiszen ők tudnak segíteni a szülőknek megérteni, ha gyermekük nem átlagosan fejlődik. Ezek mellett a különböző ismeretek hozzájárulnak ahhoz, hogy a fejlesztés személyre szabottan valósulhasson meg. Az óvodában nem működhet sikeresen a nevelői tevékenység a diagnosztika nélkül (Borbélyová, 2019).

Az óvodapedagógusok kezében ma már több eszköz is van, hogy jól mérhessék a gyermekek fejlettségi szintjét. Természetesen az óvodai nevelési évek alatt a gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követik valamilyen módon, ami szintén segíthet a pedagógusoknak. Az iskolaérettség szempontjából az egyik elterjedt eszköz a *Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló Rendszer (DIFER)*. A DIFER a PREFER-tesztrendszer továbbfejlesztésének eredményeként jött létre a 2000-es évek elején abból a célból, hogy a pedagógusok a fejlettség nyomonkövetése mellett a készségfejlesztés is megvalósulhasson. A DIFER a hét elemi készséget méri és fejleszti. Ide tartozik az írásmozgás-koordináció, a beszédhanghallás, a relációszókincs, az elemi számolás, a tapasztalati következtetés, a tapasztalati összefüggés-megértés és a szocialitás. Nagy József egy ötszintű fejlődési modellt dolgozott ki, amellyel jellemezhető a készségek elsajátítási folyamata. Ez az öt szakasz a következő: előkészítő, kezdő, haladó, befejező és az optimum szint. A fejlesztést addig kell folytatni, ameddig a gyermek el nem éri az optimális fejlettségi szintet. Egy nagycsoportos gyermek akkor tudja kevesebb kudarccal elvégezni az első osztályt, ha a képességei már az utolsó két szakasz egyikében helyezkedik el. A mérési eredményekből egyértelműen látszódnak a fejlesztési feladatok (Józsa, 2016).

5. Kutatás bemutatása körülményei, cél, kutatási kérdések

5.1. A kutatás módszerei

Ebben a fejezetben dolgozatomban céljához leginkább illeszkedő kutatási módszereket kívánom bemutatni. Kétféle módszert választottam, a: kérdőívet és az interjút.

A kérdőív vagy anket az írásbeli kikérdezés legegyszerűbb eszköze, mely nagy mennyiségű adatgyűjtésre alkalmas módszer. A kérdőív készítésénél figyelembe vettem a kérdésselvetés módjait: explicit és implicit. A kérdőív kérdései tartalmaztak explicit, vagyis konkrét kérdéseket, illetve implicit, vagyis közvetett kérdéseket (Kontra, 2011).

A 14 kérdésből felépülő kérdőívet az előzetesen megalkotott kategóriák szerint kódoltam. Voltak zárt és nyitott kérdések. A zárt kérdéseknél igyekeztem olyan válaszlehetőségeket megadni, mely azonnali információt szolgáltat, valamint könnyen feldolgozható. A nyitott kérdéseknél rövid, lényegre törő kérdéseket tettem fel, melyek nem befolyásolták a válaszadást. Kérdőívem kérdései az alábbiak szerint alakultak:

- Zárt kérdések: 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16
- Nyitott kérdések: 2, 12, 14, 17, 18

Online és papír alapú vizsgálati módszert választottam, 83 értékelhető válasz érkezett vissza. Az intézményben, ahol szakmai gyakorlatomat töltöttem 20 fő óvodapedagógus papír alapon töltötte ki a kérdőívet.

A válaszokat elemezve egyes helyeken összehasonlítva kívánok rávilágítani az óvoda iskola átmenet fontosságára, aktualitására. A kapott eredmény nem reprezentatív, de további gondolkodásra, kutatásra ösztönző.

Az interjú, egy olyan szóbeli kikérdezés, melyben a kérdező és a kérdezett személy között interakciós kapcsolat alakul ki. Itt is használhatunk nyitott és zárt kérdéseket. Fajta alapján pedig lehet egyéni és csoportos interjú (Lengyel, 2012). A felmérés során nagyon fontos a bizalom a kitöltő válaszaival. Az interjút egy óvoda igazgatóval készítettem, aki önként és név nélkül kívánt részt venni a felmérésben.

A kérdőív és interjú a mellékletben megtekinthetők.

5.2. Az eredmények értékelése

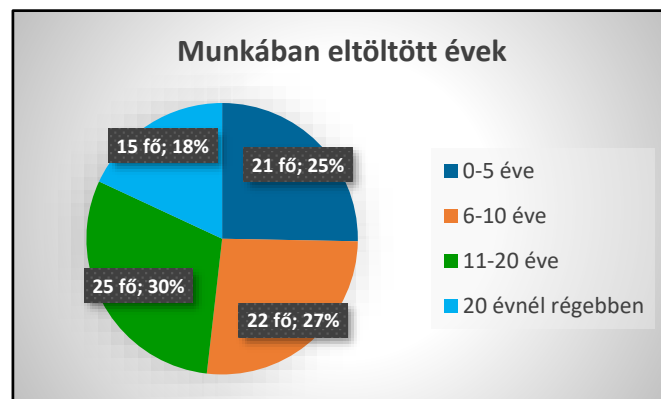
Először a kérdőív segítségével kapott eredményeket mutatom be. Ezek további kutatásra ösztönözhetnek az óvoda iskola átmenet folyamatával kapcsolatban.

5.2.1. A kérdőív eredményei

A kérdőívre összesen 83 válasz érkezett, ebből 63 fő online és 20 fő papír alapon töltötte ki. Az első három kérdés a válaszadók szakmai hátterére vonatkozott: a munkában eltöltött évekre, a végzettségekre és az általuk képviselt településtípusra (vármegye székhely, város, község, falu) vonatkozott.

A szakmai tapasztalatok változatos képet mutatnak. A megkérdezettek válasza alapján a következő eredményeket kaptam:

- 0-5 éve dolgozik: 21 fő – 25%
- 6-10 éve dolgozik: 22 fő – 27%
- 11-20 éve dolgozik: 25 fő – 30%
- 20 évnél régebben dolgozik: 15 fő – 18%

1. ábra: Pedagógus pályán eltöltött idő (n=83)

Az eredmények alapján elmondható, hogy a minta kiegyensúlyozott, hiszen minden kategória közel azonos arányban képviselteti magát. Ez azt jelzi, hogy a kérdőívben részt vevők különböző szakmai tapasztalattal rendelkeznek, ami sokoldalúbb képet ad az óvoda iskola átmenet folyamatáról.

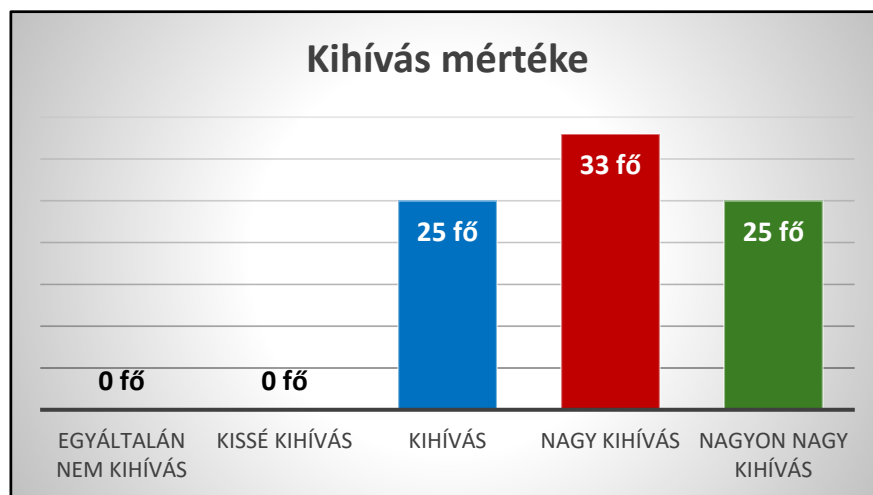
A végzettségekre érkezett válaszok alapján elmondható, hogy a legtöbben óvodapedagógus diplomával rendelkeznek. Többen többféle pedagógiai képzést is szereztek már eddigi pályafutásuk során. A mintában szereplők között találhatóak tanítói, gyógypedagógusi, fejlesztőpedagógusi, logopédusi, valamint mester- illetve szakvizsgás pedagógusok is. Néhány válaszadó rendelkezik intézményvezetői, vagy az óvoda iskola átmenetre specializálódott képzéssel is. Az adatok alapján elmondható, hogy a megkérdezettek magas szakmai

felkészültséggel rendelkeznek, többen folyamatosan képzik magukat, ami különösen fontos az átmenet támogatásában.

A különböző települések helyzete miatt a következő kérdés fontos szerepet kapott. Településtípusonként eltérő feltételeket és lehetőségeket tudnak nyújtani az óvodai neveléshez, illetve az óvoda iskola átmenet gördülékeny megvalósításában. A munkahely szerinti eloszlás a következőképpen alakult:

- Vármegye székhely: 10 fő – 12%
- Város: 45 fő – 54%
- Község: 15 fő – 18%
- Falu: 13 fő – 16%

A következő kérdéseim már szorosan kapcsolódnak a kutatásom témájához. A válaszadók véleményét arról kérdeztem, hogy szerintük mekkora kihívást jelent az óvodáskorú gyermekek számára az iskolába lépés. Az eredményeket diagrammon szeretném bemutatni.

2. ábra: Az iskolakezdés kihívásának mértéke (n=83)

A *Kihívás mértéke* diagrammot leolvastva elmondható, hogy az óvodapedagógusok többsége jelentős kihívásként érzékeli az átmenetet: 25 fő (30 %) közepes mértékűnek, 33 fő (40 %) nagy, míg szintén 25 fő (30 %) nagyon nagy kihívásnak ítéli meg az átmenetet. Mindez arra utal, hogy a szakemberek kiemelten fontosnak tartják a gyermekek iskolára való tudatos és fokozatos felkészítését.

Úgy gondolom, hogy az óvoda és az iskola közötti kapcsolat megléte kulcsfontosságú tényező lehet az átmenet sikeressége szempontjából. Ezzel a válaszadók is egyetértenek, hiszen a következő eredményeket kaptam: 72 fő (87 %) arról számolt be, hogy van kapcsolat az intézményünkben az átmenet megkönnyítésére. Egy válaszadó (1 %) jelezte, hogy van kapcsolat

a két intézmény között, de nem kifejezetten az átmenet támogatásának céljából. Csupán 10 fő (12 %) jelezte, hogy egyáltalán nincs együttműködés az óvoda és az iskola között. Az eredmények alapján elmondható, hogy a legtöbb intézményben létezik valamilyen formájú együttműködés, amely hozzájárulhat az átmenet könnyítéséhez.

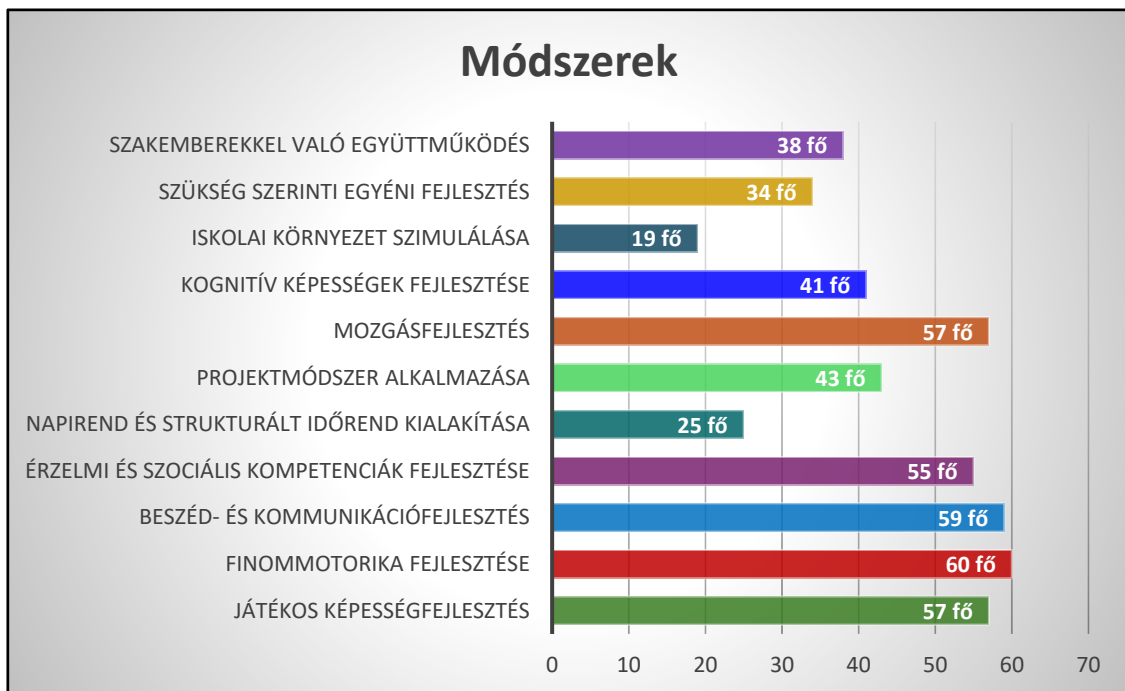
A 6. kérdésem a kapcsolat megvalósulási formájára vonatkozott. A leggyakoribb forma az iskolalátogatás és a közös programok szervezése, amelyek a legtöbb válaszban megjelentek. Több intézményben rendszeres konzultáció zajlik az óvodapedagógusok és a tanítók között, emellett egyéni megbeszélésekre is sor kerül a gyermekek fejlődésének és iskolaérettségének nyomon követése érdekében. Néhány esetben a szülők bevonása is hangsúlyt kap, pl.: közös szülői értekezleteket, valamint iskolai bemutatkozások formájában. Összegezve elmondható, hogy az intézmények többsége tudatosan törekszik az együttműködésre.

A következő kérdés arra irányult, hogy milyen mértékben tartják fontosnak az óvodapedagógusok az óvoda és az iskola közötti együttműködést az átmenet sikeressége szempontjából. Az eredmények alapján egyértelműen látszik, hogy kulcsfontosságúnak tartják az intézmények közös együttműködését. A következő válaszokat kaptam:

- 1 (egyáltalán nem fontos): 0 fő – 0%
- 2 (nem túl fontos): 0 fő – 0%
- 3 (közepesen fontos): 9 fő – 11%
- 4 (fontos): 17 fő – 20%
- 5 (nagyon fontos): 57 fő – 69%

Jól látszik, hogy minden pedagógus számára fontos az átmenet milyensége. Meghatározónak kellene lennie a két intézmény közötti jó kapcsolat ápolása, amellyel könnyen segíthetnének az iskolát kezdő gyermekeknek.

A 8. kérdés arra irányult, hogy az óvodapedagógusok milyen módszereket alkalmaznak az iskolára való felkészítés során. A válaszokat az alábbi 3. ábrán látható diagrammon mutatom be.

3. ábra: Módszerek az iskolára való felkészítéshez (n=83)

A 3. ábrán látható diagrammról jól leolvasható, hogy a gyakorlatban elsősorban a **finommotorika fejlesztése**, valamint a **beszéd- és kommunikáció fejlesztése** kiemelt szerepet kap. Ezek mellett gyakori tevékenység a **játékos képességfejlesztés** (ami az óvodai nevelés legfontosabb tevékenysége), a **mozgásfejlesztés**, valamint az **érzelmi és szociális kompetenciák fejlesztése** is, amelyek szintén nagyon fontosak az iskolai élethez szükséges készségek megalapozásában. Az óvodapedagógusok igyekeznek komplex, egyben gondolkodtató feladatokat is beépíteni a tevékenységekbe. Ezt az is mutatja, hogy a válaszadók több mint fele alkalmazza a **projektmódszert** és ez mellett nagy hangsúlyt fektetnek a kognitív képességek fejlesztésére is. Kevésbé gyakori válasz lett az **iskolai környezet szimulálása**, ami arra utal, hogy a pedagógusok nagy része inkább az óvodai környezeten belül, játékos formában segíti az átmenetet.

A következő kérdésben a pedagógusok tapasztalatát kérdeztem a szülők együttműködéséről. Az eredmények alapján elmondható, hogy az óvónők többsége azt látja, hogy a szülők csak részben együttműködőek az iskolára való felkészítés folyamatában. A válaszadók 47 %-a (39 fő) szerint a szülők csak bizonyos mértékig, míg 30 % (25 fő) úgy véli, hogy teljes mértékben vesznek részt a folyamatban. 13 % (11 fő) szerint a szülők ritkán, 10 % (8 fő) szerint pedig egyáltalán

nem működnek együtt. Ezen adatok alapján elmondható, hogy a legtöbb szülő nyitott a közös munkára, azonban az együttműködés mértéke nem minden esetben megfelelő, ami kihívást jelenthet az átmenet támogatásában.

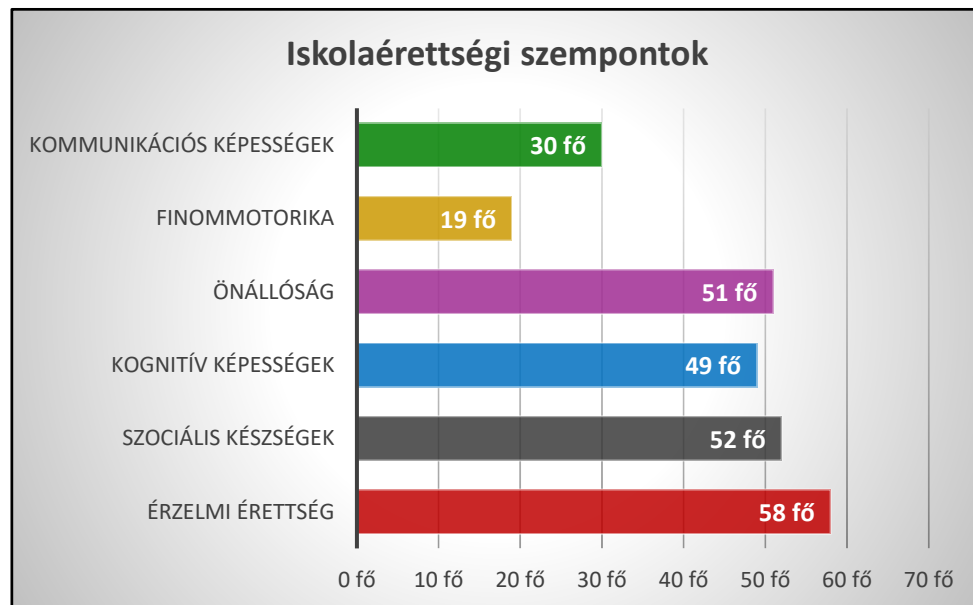
10. kérdésem azt vizsgálta, hogy az óvodapedagógusok tapasztalnak-e nehézségeket a felkészítés alatt. A válaszok többsége (72 fő, 87 %) jelezte, hogy találkozik valamilyen problémával, míg 11 fő (13 %) nem tapasztal nehézségeket ezen a téren. Néhányan kifejtették a válaszukat is. A leggyakoribb kihívást a figyelemzavaros gyermekek és a szülői elvárások jelentik a válaszok alapján. Többen említést tettek arról, hogy a különleges bánásmódot igénylő gyermekek számának növekedése is további pedagógiai és szervezési kihívásokat eredményeznek. Összességében elmondható, hogy az iskolára való felkészítés folyamatát a többség egy összetett, több tényezőtől függő és komoly szakmai feladatnak tartják.

A 11. és 12. kérdésem szorosan kapcsolódik egymáshoz, ami a szakmai támogatásra vonatkozik. A válaszadók többsége (43 fő, 53 %) rendszeres, míg 29 fő (35 %) alkalmanként kap valamilyen segítséget különböző szakemberektől. Kisebb arányban jelezték (7 fő, 8 %), hogy ritkán, illetve egyáltalán nem áll (4 fő, 5 %) rendelkezésükre támogatás. A válaszok alapján a leggyakrabban bevont szakemberek a logopédusok, illetve fejlesztőpedagógusok. Több intézményben jelen van pszichológus, gyógypedagógusok vagy esetleg gyógytornász is. Az együttműködés elsősorban konzultációk, tanácsadások és fejlesztési javaslatok formájában valósul meg, amelyek hozzájárulnak a gyermekek egyéni szükségleteik kielégítéséhez és az iskolára való felkészítéséhez. A rendszeres szakmai konzultációk segíthetnék az óvoda iskola átmenet nehézségeinek enyhítését. Többen rámutattak arra, hogy nem minden intézményben van biztosítva a pszichológusi jelenlét, pedig az óvodapedagógusok szerint ez nagyon fontos támogatást jelenthetne a gyermekek iskolára való felkészítésében. Ez a két kérdés alapján számomra is világossá vált, hogy a szakemberekkel való együttműködés meghatározó szerepet kap az iskolára való felkészítés eredményességében.

A következő két kérdésem az iskolaérettség mérési dokumentumaira vonatkozott. Arra voltam kíváncsi, hogy az intézmények rendelkeznek-e ilyen dokumentummal és ha igen, akkor milyennel. A válaszok alapján elmondhatom, hogy a legtöbb intézmény (58 fő, 70 %) rendelkezik, míg 13 fő (16 %) nemmel, 12 fő (14 %) pedig nem tudott információt adni erre a kérdésemre. A válaszadók által leggyakrabban említett mérési eszközök a megfigyelés, a feladatlapok, valamint az intézmények által kidolgozott saját dokumentumok voltak. Többen alkalmazzák a DIFER és DIOO tesztek vagy komplex módon összeállított feladatsorokat, illetve együttműködnek nevelési tanácsadóval is az iskolaérettségi vizsgálatok során.

Összességében meg lehet állapítani, hogy az iskolaérettség mérése a legtöbb óvodában tudatosan és több szempont alapján történik, ugyanakkor a módszerek és eszközök szempontjából nincsen egységes megoldás, meghagyják az intézményeknek, hogy ők döntsenek róla.

A 15. kérdésem az iskolaérettség megítéléséről az óvodapedagógusok milyen szempontokat tartanak fontosnak. A válaszokat a következő diagrammon kívánom részletesen bemutatni:

4. ábra: Szempontok az iskolaérettséghez (n=83)

A 4. diagrammon jól látszik, hogy a legtöbben az **érzelmi érettséget** (58 fő, 70 %) jelölték, ami a sikeres iskolakezdéshez elengedhetetlen. Magas arányban választották a **szociális készségeket** (52 fő, 63 %) és az **önállóságot** (51 fő, 61 %) is. Ez azt mutatja, hogy a pedagógusok kulcsfontosságúnak tartják a gyermekek beilleszkedési képességeit és az önállóságot az iskolai életben. A **kognitív képességek** (49 fő, 59 %) is meghatározó szerepet kaptak, ugyanakkor az óvodapedagógusok az iskolaérettséget nem csak tudásbeli, hanem személyiségbeli felkészültségként is értelmezik az érzelmi és szociális tényezők miatt. A **kommunikációs képességek** (30 fő, 36 %) és a **finommotorika** (19 fő, 23 %) is meghatározó szerepet játszanak a tanulásban, viszont ezek kevesebb említést kaptak a pedagógusok körében. A válaszok alapján elmondható, hogy a pedagógusok összetett módon közelítik meg az iskolaérettséget. Elsősorban a gyermekek érzelmi készségeit, társas kapcsolatait és az önállóságát tekintik a legmeghatározóbb tényezőnek az iskolai élet megkezdéséhez.

Következő kérdésem az óvodapedagógusok véleményét vizsgálta arról, hogy mennyire hatékony az iskolára való felkészítés a jelenlegi óvodai gyakorlatban. A válaszok alapján jól

látszik, hogy a pedagógusok többsége pozitív képet adott a fejlesztő munkáról: 42 fő (51 %) hatékonynak, 22 fő (27 %) pedig nagyon hatékonynak tartja azt. Kevésbé hatékonynak csupán 19 fő (23 %) ítélte meg, míg egy válasz sem érkezett a negatív oldalról. Az eredmények arra utalnak, hogy az alkalmazott módszerek többsége sikeresen támogatja az iskolára való felkészítést, ugyanakkor az is látszik, hogy bizonyos területeken még vannak fejlesztési lehetőségek (pl.: fejlesztő szakemberekkel való együttműködés).

A 17. (mit változtatnának a pedagógusok az átmenet támogatásában?) és 18. (mit javasolnak a folyamat megkönnyítésére?) kérdésekre sok hasonló válasz érkezett. A legtöbb óvodapedagógus azt hangsúlyozta, hogy az iskolának kellene az óvodához közelednie, nem pedig fordítva. Iskolakezdekor nagyobb teret kellene kapnia a játéknak és az élmény alapú tanulásnak a pedagógusok véleménye szerint. Fontosnak tartják az intézmények együttműködését, emiatt fontos lenne több közös program, iskolalátogatások, szakmai napok és konzultációk szervezése. A válaszadó óvónők többsége jelezte, hogy igényelnék a család (szülők) nagyobb mértékű bevonását a folyamatba. Felmerült egy egységes mérési módszerek bevezetése, a csoportlétszámok csökkentése, illetve a fejlesztésekre szánt idő növelése. Ezek nagyban hozzájárulhatnának az átmenet segítéséhez. Összességében az óvodapedagógusok véleménye, hogy a rendszer úgy működhetne hatékonyan, ha az óvoda és az iskola között valódi partnerség és kölcsönös szemléletformálás valósulna meg.

5.2.2. Intézményvezetői interjúk kiértékelése

Az interjút külön készítettem el egy tagintézmény vezetővel és egy főigazgatóval, de ezeket összegezve szeretném bemutatni. Célom volt, hogy feltárjam a véleményüket az újonnan bevezetett 45 perces iskola-előkészítő foglalkozásokról. Mindketten részletes válaszokat adtak a kérdéseimre az interjú során.

Az első három kérdésem a munkában eltöltött éveikre, az intézményvezetői feladatok ellátásának idejére, valamint a végzettségeikre irányult. Mindkét pedagógus már több mint 30 éve dolgozik a pályán, ezáltal rengeteg szakmai tapasztalattal rendelkeznek.

A tagintézmény vezető már negyedik éve látja el vezetői teendőit. Óvodapedagógusi diplomája és közoktatásvezetői szakvizsgálója mellett számos különböző pedagógusi képzésen vett részt, valamint szaktanácsadói vizsgával is rendelkezik.

A főigazgató tíz éve látja el az intézményvezetői feladatokat, illetve a 2025/26-os nevelési évtől kezdve a négy tagóvodából álló intézményegyettes irányításáért is ő felel. Diplomája és közoktatásvezetői szakvizsgálója mellett fejlesztőpedagógiai szakvizsgálóval, valamint katolikus hitoktatói képesítéssel is rendelkezik.

A 4. kérdésem a 2025/2026-os nevelési évre, a pedagógiai program módosítására való felkészülésre vonatkozott. A válaszokból kiderült, hogy a tagintézmények tudatosan készültek fel a módosítására. Kiemelték, hogy először részletesen értelmezték a ÓNOAP-ot. Ennek alapján az intézmények saját adottságaira és a korábbi tapasztalatokra fókuszálva dolgozták ki a szükséges változtatásokat. Ezeket a változásokat a nevelőtestületek is megismerték, elfogadták, végül a fenntartó is jóváhagyta.

Következő kérdésem szorosan kapcsolódik az előzőhöz, a változtatások beépítésére vonatkozott. Az intézményvezető elmondása alapján náluk már korábban is volt helye a napi összesen 45 perc időtartamú foglalkozásoknak, amelyeket 2-3 részre tagolnak. Így számukra ennek bevezetése nem okozott nagy változást a mindennapi munkában. Ezt a nyolchetes szakmai gyakorlatom alatt is láthattam a gyakorlatban.

Hatodik kérdésemet a pedagógusok továbbképzésének módjával kapcsolatban tettem fel. Az interjúk alapján azt tudom mondani, hogy az intézmények belső továbbképzéseket szerveznek, valamint van lehetőség online, illetve jelenléti formában megvalósuló képzéseken is részt venni. A továbbképzési rendszerben a pedagógusok maguk választhatnak a szabadon választható képzések közül. A szakmai fejlődésben a különböző szakirodalmak, önképzési lehetőségek is segítséget nyújtanak.

Hetedik kérdésben a 45 perces iskola-előkészítő foglalkozások megvalósulási formájára voltam kíváncsi az intézményekben. Mindkét helyszínen vegyes formában, a napi tevékenységekbe beépítve szervezik meg a tevékenységet. A foglalkozáson differenciáltan, a gyermekek egyéni és életkori sajátosságait figyelembe véve dolgoznak. A szervezés során gyakran csoportbontásban valósul meg az iskolára való felkészítés. Amíg a nagyobbak a feladatokat végzik, addig a kisebbek más tevékenységben (pl.: udvari játék, más játéktevékenység) vesznek részt. Ezt azért tartják fontosnak, hogy ne legyen nagy eltérés az életkorok tekintetében.

Következő kérdésem a módszertani elemekre irányult, amelyekkel a gyermekek érzelmi, szociális és értelmi képességeit fejlesztik. A válaszok alapján elmondhatom, hogy az intézményekben mindez tudatos és komplex módon valósul meg. A főigazgatótól legfőképpen a pedagógiai elveikről kaptam válaszokat. Figyelembe veszik a gyermekek életkori sajátosságait, az egyéni képességek kibontakoztatására törekednek, különösen az óvodáskor végére elérendő fejlettségi szintre figyelve.

Az intézményvezető ennél a kérdésnél leginkább a gyakorlati módszerekre tért ki, amelyeket az intézményben is alkalmaznak a mindennapokban. Az egész nap egy biztonságos és szeretetteljes légkör megteremtésével kezdik, amely által a gyermekek bátrabban ki tudják fejteni magukat. Az óvodában egy jó gyakorlatuknak köszönhetően nagy hangsúlyt kapnak a mesék, dramatikus játékok és a bábozás is, amellyel segítik az érzelmek feldolgozását és az empátia fejlődését. A közösségi szabályok alakítását, a kooperatív és szerepjátékok az együttműködést, az alkalmazkodást és a kommunikációt fejlesztik. Ezt a gyakorlatom alatt is megtapasztaltam, a gyermekek bátran közelednek társaikhoz, jól ki tudják fejteni magukat. A tapasztalati és játékos tanulásnak köszönhetően fejlesztik a figyelmet, a gondolkodást és a problémamegoldó képességet. Az intézményben kiemelt szerepet kap az anyanyelvi nevelés is: mesékkel, versekkel és beszélgetéssel gazdagítják a gyermekek szókincsét és fejlesztik a kifejezőkészséget. A pedagógusok nyomon követik a gyermekek fejlődését, valamint a differenciált fejlesztéssel és a szülőkkel való szoros együttműködéssel támogatják a gyermekek harmonikus fejlődését.

A 9., 10., 11. és 12. kérdésem a diagnosztikus mérési rendszer (pl.: DIFER) bevezetéséhez köthető. A vezetők véleménye részben eltér erről a rendszerről, de jól kiegészítik egymást. Egyik intézményben sem használják ezeket a mérőeszközöket, maximum csak kiegészítésként. A főigazgató szerint a DIFER egy átfogó mérőeszköz, amely jól használható

lehetne az óvodáskorú gyermekek fejlettségének vizsgálatára. Az alkalmazásával egységesebb képet kaphatnának a pedagógusok a gyermekek fejlettségi szintjéről.

Az intézményvezető ezzel ellentétben a gyakorlati nehézségekre és korlátaira hívta fel a figyelmet. Véleménye szerint az eredmények egy pillanatnyi állapotot tükröznek, amelyek számos tényezőtől függhetnek (pl.: a gyermek hangulatától, az aznapi körülmények). A pedagógusok megfigyeléseivel, a játék közbeni tapasztalatokkal és a személyes visszajelzésekkel sokkal árnyaltabb és hitelesebb képet kaphatnak a gyermekek fejlődéséről, mint a diagnosztikus mérésekkel.

Mindketten egyetértenek abban, hogy ezek a mérések hasznos kiegészítői lehetnek a fejlettség megállapításában, viszont nem helyettesíthetik a pedagógiai megfigyeléseket, az egyéni bánásmódot. Szerintük a szakemberek célja az volt ennek a szakmai megfontolása, hogy a pedagógusok pontosabb képet kapjanak a fejlesztési területekről és ezzel hatékonyabban tudják támogatni az iskola beilleszkedést. Viszont az előbb említett gyakorlati dolgok miatt nem gondolják jó megoldásnak.

A 14. kérdésem a homogén csoportbontásra irányult az átmenet sikerességében. Mindkét vezető elismeri a homogén összetételű csoportok előnyeit, viszont hangsúlyozzák, hogy az óvoda iskola átmenetet nem befolyásolja nagymértékben. Leginkább a pedagógiai módszerek minőségétől és a gyermekekhez való személyes odafordulástól függ.

Az intézményvezető kiemeli, hogy az azonos korú és hasonló fejlettségű gyermekekkel könnyebb a fejlesztési célokat célirányosabban megvalósítani. Hátrányként említi, hogy ebben a csoportszervezési formában kevésbé lehet a szociális készségeket fejleszteni, hiszen a gyermekek nem tudnak tanulni annyit egymástól, mint a vegyes életkorú közösségekben.

A főigazgató szerint a homogén csoportbontás veszélyeztetné az óvodai nevelés alapelveit (pl.: a játék szabadsága, játékban való tanulás folyamatossága, önkéntesség), valamint csökkenne a vegyes életkorú csoportokban megtapasztalható személyiségfejlesztő hatásokat is.

15. kérdésemben arra voltam kíváncsi, hogy milyen visszajelzéseket kaptak a szülőktől az új szabályozásokkal kapcsolatban. A vezetők válasza szerint még nem kaptak érdemi visszajelzéseket, ugyanakkor érzékelik a szülők érzékenységét a változásokkal kapcsolatban. A főigazgató megjegyezte, hogy valószínűleg nem örültek volna a szülők a nagycsoportos gyermekek különválasztását a csoporttól. Ezzel megszűnt volna az addig megszokott légkör és környezet, ami a gyermekek számára csak stresszt okozott volna. A válasz alapján kiderül, hogy a szülők számára fontos a gyermekek érzelmi biztonsága, a megszokott közösség és a stabil óvodai környezet.

Utolsó, záró kérdésben szakmai ajánlásokat kértem a vezetőktől, hogy hogyan lehetne gördülékenyebbé tenni az óvoda iskola átmenet folyamatát. A két óvodapedagógus ajánlásai jól tükrözik, hogy milyen komplex folyamatról van szó. A főigazgató az intézmények közötti együttműködést emelte ki a közös fórumok és szakmai párbeszédék fontossága mellett. Véleménye szerint a rendszeres kapcsolattartás, a kölcsönös tapasztalatcsere és az óvodapedagógusok bevonása az első osztályban nagyban elősegíthetné a zökkenőmentes átmenetet.

Az intézményvezető ezzel szemben a különböző pedagógiai folyamatokra koncentrált a válaszában. Számára fontos a gyermekek egyéni fejlettségéhez igazodó, a differenciált fejlesztés alkalmazása. Kiemelte, hogy olyan mérőeszközökre lenne szükség, amelyek nem igényelnek nagy időt, de ugyanakkor hitelesek is tudnak lenni. Ez nagyban megkönnyíteni és felgyorsíthatná a folyamatokat.

Mindketten egyetértettek abban, hogy az átmenet akkor lesz sikeres, ha az óvoda és az iskola között szoros együttműködés valósulna meg. Szükség van olyan pedagógiai gyakorlatok kialakítására, amelyek a gyermekek szükségleteit tartja szem előtt és egyben rugalmasak is.

Az interjúk összegzése alapján elmondható, hogy az óvoda iskola átmenet egy összetett és sok tényezőtől függő folyamat. Az intézményvezetőknek ebben nagy szakmai felkészültségre, a pedagógusok együttműködésére és a gyermekek egyéni szükségleteire való érzékeny odafigyelésre is szükségük van. A vezetők válaszaiból kirajzolódik az, hogy az átmenet ne egy külső kényszerként, hanem a gyermek fejlődését támogató, természetes folyamatként valósuljon meg. Számomra is egyértelművé vált a beszélgetések során, hogy a sikeres átmenet kulcsa az együttműködés, a gyermekközpontú szemlélet és a rugalmasság.

6. Összegzés

Dolgozatomban igyekeztem átfogó képet adni az óvoda-iskola átmenet kérdésköréről. A tanulmányaim során is már sokat beszélgettünk, tanultunk erről a témáról. Már akkor fontosnak tartottam, hiszen ez az időszak nagyon meghatározó az iskolába lépő gyermekek számára. A szakirodalmak áttekintése közben és azokat a saját tapasztalataimmal vegyítve egyértelművé vált számomra, hogy ennek a folyamatnak a támogatása egy összetett pedagógiai feladat, amelyben az óvodának és az iskolának is kiemelt szerepe van.

A szakirodalmak és a kutatásom egyaránt alátámasztják azt a tényt, hogy a gyermekek eltérő fejlettségi szintje okozza a legnagyobb nehézséget az átmenet során. Azok a gyermekek, akik nem megfelelő fejlettségi szinttel érkeznek meg az iskolába, előfordulhat, hogy hátránnyal kezdik meg tanulmányaikat. Az új környezet és a két intézmény közti ellentétek további nehézséget hozhatnak az intézményváltásban.

Az óvoda és az iskola közti kapcsolat meghatározó tényező az átmenet során. Kutatásom eredményei alátámasztják azt, hogy ahol a két intézmény szorosan együttműködik, ott az átmenet gördülékenyebb, a gyermekek könnyebben alkalmazkodnak az új követelményekhez. A közös programok, iskolalátogatások segítik a gyermekeket abban, hogy az iskola első napján már egy ismerős környezet és ismerős emberek vegyék körül.

Az óvodapedagógusoknak kiemelt szerepük van a gyermekek felkészítésében, amelyhez elengedhetetlen a családok és az intézmények együttműködése. A kutatásaimból azonban kiderült, hogy még mindig hiányzik a megfelelő módszer az átmenet támogatására. Szükség lenne olyan közös fórumok, továbbképzések szervezésére, ahol az óvodapedagógusok és a tanítók közösen dolgozhatnak ki jó gyakorlatok az óvoda-iskola átmenet folyamatára.

Úgy gondolom, hogy a két intézmény közötti átmenet eredményessége az óvodáknak, az iskoláknak és a családoknak a közös felelőssége. Nagy figyelmet kell fordítani erre az időszakra, ezzel lehetőséget teremtve a sikereken gazdag új élethelyzetre a gyermekeknek. A tanulmányaim és a korábbi tapasztalataim is csak megerősödött bennem, hogy a későbbiekben olyan pedagógusként dolgozzak, aki hozzájárul a gyermekek zökkenőmentes átmenetéhez. Fontosnak tartom, hogy minden gyermek megkapja a szükséges támogatást, amely lehetőséget ad a boldog és biztonságos iskolai élet megkezdéséhez. A jövőben szeretnék még jobban elmélyülni a témával kapcsolatban, olyan programokon részt venni, amelyek célja az átmenet megkönnyítése.

7. Szakirodalom

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról (utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200110.kor>

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról (utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300079.TV>

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről (utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv>

2013. évi XXVII. törvény a szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények Magyar Egyszerűsítési Programmal összefüggő módosításáról, valamint egyéb törvények módosításáról (utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

<https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300027.TV>

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról (utolsó megnyitás: 2025. 10. 31.)

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200363.kor>

Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea (2024): *Óvoda-iskola átmenetet megkönnyítő programok*. Tanulmányok 2024/1. Bölcsészettudományi Kar, Újvidék

Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, Udvardi Bianka (2022): *Az óvoda és az iskola közötti átmenet támogatását segítő módszerek*. Pedagógiai változások – a változás pedagógiája IV. 37-42. o. Pázmány Péter Katolikus Egyetem. Budapest.

Böddi Zsófia, Kerekes Valéria, Kovács Magdolna, Rádi Orsolya Márta, Svraka Bernadett, Vári Péter (2019): *Jó gyakorlatok az óvoda-iskola átmenethez*. Eötvös Loránd Tudományegyetem. Budapest.

Britto, Pia Rebello. (2012): *Key to Equality: Early Childhood*.

Diana Borbélyová (2019): *A pedagógiai diagnosztika jelentősége az óvoda-iskola átmenet kontextusában*. J. Selye University. Komárno.

https://www.researchgate.net/publication/337565179_A_PEDAGOGIAI_DIAGNOSZTIKA_JELENTOSEGE_AZ_OVODA-ISKOLA_ATMENET_KONTEXTUSABAN

- dr. Komjáthy Zsuzsanna (2018): „Fogyatékosító” hatások nyomában – Iskolaérettségi problémák, tanulási nehézségek a 21. században. Új Pedagógiai Szemle 68. évf. 11-12. sz. 72-79. o.
- Fehérné dr. Mészáros Ágnes (2003): *Iskolaérettség – iskolaéretlenség*. Kapocs II. évf. 1. sz. 56-59. o.
- Fleisz-Gyurcsik Anita (2021): *A hazai publikált óvoda-iskola átmenetet segítő gyakorlatok szisztematikus áttekintése*. Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 9. évf. 2.sz. 56-90. o.
- Golyán Szilvia (2013): *A kisgyermekkorai intézményváltás komplex elemzése*. Budapest.
- Golyán Szilvia (2013): *Válogatás az óvoda-iskola átmenet európai tapasztalataiból*. Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 1. évf. 1.sz. 106-128. o.
- Golyán Szilvia (2017): *A kisgyermekkorai intézményváltás hazai problémaköre 1. rész*. Dunakavics V. évf. VIII. sz. 5-16. o.
- Golyán Szilvia (2017): *A kisgyermekkorai intézményváltás hazai problémaköre 2. rész*. Dunakavics V. évf. XI. sz. 5-15. o.
- Gyurcsik Anita (2020): *Az óvoda-iskola átmenet óvodapedagógusok, tanítók és szülők szemén keresztül*. Gyermeknevelés Tudományos Folyóirat 8. évf. 3. sz. 189-209. o.
- Hanák Zsuzsanna (2015): *Állandóság és változás az iskolaérettség megítélésében*. Képzés és Gyakorlat 13. évf. 1-2. sz. 221-228. o.
- Heckman, J. J. (2011): *The Economics of Inequality: The Value of Early Childhood Education*. American Educator, 35(1), 31–35.
- Helmut Breuer, Maria Weuffen (2000): *Lehrnschwierigkeiten am Schulanfang*. Beltz Weinheim, Basel
- Józsa Krisztián (2016): *Kihívások és lehetőségek az óvodai fejlesztésben*. Iskolakultúra 26. évf. 4 sz. 59-74. o.
- József István (2012): *Fejlődépszichológia nevelőknek*. Dávid Kiadó. Kaposvár.
- Kagan, S. L., Moore, E. & Bredekamp, S. (1995): *Reconsidering children’s early learning and development: Toward shared beliefs and vocabulary*. Report of the National Education Goals Panel. U.S. Government Printing Office.

- Keményné dr. Gyimes Erzsébet (2007): *A megküzdés problémái az átmenetek időszakában*. Módszertani közlemények 47. évf. 4. sz. 146-156. o.
- Kende Anna (2009): *Túlkorosság és esélyegyenlőtlenség az iskola kezdő szakaszában*. Iskolakultúra 19. évf. 12. sz. 18-34. o.
- Kende Anna, Illés Anikó (2005): *A rugalmas beiskolázás és az oktatási szakadék összefüggései*. Új Pedagógiai Szemle 57. évf. 11. sz. 17-41. o.
- Komjáthy Zsuzsanna (2018): „*Fogyatékosító*” *hatások nyomában – Iskolaérettségi problémák, tanulási nehézségek a 21. században*. Új Pedagógiai Szemle 72-78. o.
- Kontra József (2011): *A pedagógiai kutatások módszertana*. Kaposvári Egyetem. Kaposvár.
- Kulcsár Mihályné (2016): *A tanulás is lehet öröm*. Magánkiadás. Bicske.
- Lengyelné Molnár Tünde (2012): *Kutatástervezés*. Eger
- Mandy Fuchs (2016): *Der Übergang von der Kita in die Grundschule aus der Perspektive von Inklusion*.
- Mérei Ferenc, V. Binét Ágnes (1981): *Gyermeklélektan*. Budapest. Gondolat
- Metka Katalin, Barbarics Györgyi, Iszák Tibor, Kovács Andrea, Kulcsár Judit, Láng Erzsébet, dr. Pappné Varga Zsuzsanna, Petró Judit, Tóthné Kecskeméti Katalin, Vargáné Kiss Erika (2020): *Jó gyakorlatok az oktatás szakaszai közötti átmenetekhez*. Oktatási Hivatal. Budapest.
- Nagy József (1980): *5-6 éveseink iskolakészültsége*. Akadémiai Kiadó. Budapest.
- Nagy József, Józsa Krisztián, Vidákovics Tibor és Fazekasné Fenyvesi Margit (2004): *DIFER Programcsomag: Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4-8 évesek számára*. Mozaik Kiadó, Szeged.
- Porkolábné Balogh Katalin (1996): *Komplex prevenció óvodai programok*. Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Rt. Budapest.
- Ronkoviczné Dr. habil Faragó Eszter, Gergely Katalin Andrea (2012): *Az óvoda-iskola átmenet pedagógiája*. Hét aranyalma 87-111. o. Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. Budapest.
- Szabó Mária (2005): *Az iskola kezdő szakasz helyzetének feltárása*. Új Pedagógiai Szemle 55. évf. 3. sz. 80-97. o.

Vojnitsné Kereszty Zsuzsa, Zilahiné Gál Katalin (2008): *Az óvoda–iskola átmenet problémái különös tekintettel a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekekre*. Integrációs Pedagógiai Műhely Füzetek 10. Educatio Társadalmi Szolgáltató Közhasznú Társaság. Budapest.

8. Melléklet

8.1. Összefoglaló

Az óvoda-iskola átmenet az óvodapedagógusok szemszögéből

Pápai Patrícia Gréta

Óvodapedagógus alapképzési szak, nappali tanrend

Neveléstudományi Intézet

Belső témavezető: Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, egyetemi docens, Neveléstudományi Intézet, Gyermeknevelési Tanszék

Szakdolgozatom témájaként az óvoda-iskola átmenetet választottam az óvodapedagógusok szemszögéből. Választásom azért erre a témára esett, mert az óvodáskorú gyermekek életében ez az egyik legmeghatározóbb időszak. Kutatásom célja annak a feltárása volt, hogy az óvodapedagógusok, hogyan látják az átmenet nehézségeit, milyen módszereket használtam a gyermekek fejlesztésére, illetve milyen mértékben tudnak együttműködni az iskolákkal.

Kutatásom során a kérdőíves felmérést és a mélyinterjú módszereket alkalmaztam. A kérdőívre 83 óvónő válaszolt, akik különböző szakmai tapasztalattal és végzettséggel rendelkeznek. Kutatási kérdéseim az iskolaérettségre, a mérésére alkalmazott módszerekre, valamint az óvoda és az iskola közti együttműködés megvalósulására irányultak. Az interjút egy több tagintézményből álló óvoda főigazgatójával és az egyik tagóvoda vezetőjével készítettem el. A fő téma az új, összesen 45 perces iskola-előkészítő foglalkozás bevezetése és megvalósítása volt.

A kutatás eredményeiből kiderül, hogy az óvodapedagógusok véleménye a kérdések tekintetében nagyon hasonló. Kulcsfontosságúnak tartják, hogy az iskolakezdés sikerességéhez elengedhetetlen a gyermekek érzelmi és szociális érettsége, valamint az önállóság. Egyre nagyobb hangsúlyt kap a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembevétele a kognitív képességek fejlesztése mellett. Az óvodapedagógusok azt vallják, hogy a gördülékeny átmenet szempontjából nagyon fontos a két intézmény még szorosabb együttműködése, amely során a gyengéd átmenet megvalósul, ahol a gyermekek könnyebben tudnak alkalmazkodni az új élethelyzethez.

Az interjúk is a fenti véleményeket támasztják alá. A sikeres átmenethez elengedhetetlen az együttműködés és kapcsolattartás, valamint a gyermekközpontú, rugalmas pedagógiai

szemlélet. Mind az óvodapedagógusok, mind az intézményvezetők egyetértenek abban, hogy szükség lenne olyan továbbképzésekre, ahol a két intézmény közösen dolgozhatna ki jó gyakorlatokat.

Összességében megállapítható, hogy az óvoda-iskola átmenet sikeressége a közös együttműködésen múlik az intézmények, a pedagógusok és a családok között. Az eredmények felhívják a figyelmet, hogy további fejlesztésre és egységes szemlélet kialakítására van szükség a gyakorlatban.

8.2. Konzulensi nyilatkozat

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat
III. Hallgatói Követelményrendszer
III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat
6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója
4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

NYILATKOZAT

Pápai Patrícia Gréta (név) (hallgató Neptun azonosítója: DFLFTX)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a
záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Ápr., 2025. év október hó 29. nap

Bencsik Fekete Mikó Anikó
belső konzulens

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendő.

³ A megfelelő aláhúzendő.

8.3. Nyilatkozat a dolgozat nyilvános hozzáféréséről

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: Pápai Patrícia Gréta
A Hallgató Neptun kódja: DFLFTX
A dolgozat címe: Az óvoda-iskola átmenet az óvodapedagógusok szemszögéből
A megjelenés éve: 2025
A konzulens intézetének neve: Neveléstudományi Intézet
A konzulens tanszékének a neve: Gyermeknevelési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlant állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: Dombóvár, 2025 év október hó 27. nap

Pápai Patrícia Gréta
Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típustörlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típustörlendő.

8.4. Nyilatkozat a mesterséges intelligencia használatáról

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	Pápai Patrícia Gréta
Neptun-kódja:	DFLFTX
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb:
Tantárgy neve/kódja*:	<i>Szekeletolgozat</i>
A munka címe:	Az óvoda-iskola átmenet az óvodapedagógusok szemszögéből

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrekció, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
megfogalmazásbeli ötletelés, segítség	ChatGPT, GPT-5 verzió	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve, verziója, elérhetősége	Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: Dombóvár, 2025. október ... hó .29.. nap

.....
Pipai Patrícia Gréta

Hallgató aláírása

.....
Bencsik Fekete Erzsébet

Konzulens/Témavezető aláírása

8.5. Kérdőív

KÉRDŐÍV ÓVODAPEDAGÓGUSOK SZÁMÁRA

Téma: Óvoda–iskola átmenet

Kedves óvodapedagógusok! Pápai Patrícia Gréta vagyok, a MATE Kaposvári Campusának végzős óvodapedagógus hallgatója. Kutatásom célja, hogy feltárjam azokat a tapasztalatokat, nehézségeket és jó gyakorlatokat, amelyek az iskolára való felkészítés folyamatában az óvodapedagógusok mindennapi munkájában megjelennek. Előre is köszönöm együttműködését és támogatását!

1. Mióta dolgozik óvodapedagógusként?

- 0–5 év
- 6–10 év
- 11–20 év
- 20 évnél régebben

2. Milyen végzettsége, végzettségei vannak?

Nyitott kérdés

3. Település, ahol dolgozik?

- Vármegye székhely
- Város
- Község
- Falu

4. Ön szerint mekkora kihívást jelent az óvodások számára az iskolába lépés?

(1 = egyáltalán nem, 5 = nagyon nagy kihívás)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

5. Az Ön intézményében van-e kapcsolat az iskolával /iskolákkal az átmenet megkönnyítésére?

- Igen
- Nem
- Egyéb:

6. Ha van kapcsolat, milyen formában valósul meg? (Több lehetőség is választható)

- Iskolalátogatás
- Közös programok
- Óvodapedagógus és tanító konzultációja

Szükség szerint egyéni megbeszélések

Egyéb: _____

7. Milyen mértékben tartja fontosnak az óvoda-iskola közti együttműködést az átmenet sikeressége érdekében?

(1 = egyáltalán nem fontos, 5 = nagyon fontos)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

8. Milyen módszereket alkalmaz az iskolára való felkészítés során?

(Több válasz is megjelölhető)

- Játékos képességfejlesztés (pl. memória-, figyelem-, gondolkodásfejlesztő játékok)
- Finommotorika fejlesztése (pl. rajzolás, vágás, gombolás, gyöngyfűzés)
- Beszéd- és kommunikációfejlesztés (pl. mesélés, bábozás, beszélgetőkör)
- Érzelmi és szociális kompetenciák fejlesztése (pl. együttműködő játékok, szerepjátékok)
- Napirend és strukturált időrend kialakítása (pl. iskolához hasonló napirend bevezetése)
- Projekt módszer alkalmazása (pl. témahetek, kutató projektek, csoportos alkotás)
- Mozgásfejlesztés (pl. torna, egyensúlyfejlesztő és nagymozgásos játékok)
- Kognitív képességek fejlesztése (pl. egyszerű feladatlapok, logikai feladatok)
- Iskolai környezet szimulálása („iskolást játszunk”, látogatás iskolába)
- Szükség szerinti egyéni fejlesztés (egyéni fejlesztési terv alapján)
- Szakemberekkel való együttműködés (pl. fejlesztőpedagógus, logopédus bevonása)
- Egyéb, éspedig: _____

9. Tapasztalata szerint a szülők mennyire együttműködőek az iskolára való felkészítés folyamatában?

- Teljes mértékben
- Részben
- Ritkán
- Egyáltalán nem

10. Találkozik-e nehézségekkel az iskolára való felkészítés során?

- Igen
- Nem
- Saját válasz:

11. Kapnak-e szakmai támogatást (pl. logopédus, pszichológus, fejlesztőpedagógus) a felkészítés során?

- Igen, rendszeresen

- Igen, alkalmanként
- Ritkán
- Egyáltalán nem

12. Ha igen, akkor milyen segítséget kapnak?

Nyitott kérdés

13. Rendelkezik-e az Ön óvodája iskolaérettségi mérési dokumentummal?

- Igen
- Nem
- Nem tudom

14. Ha igen, akkor hogyan? milyen módszerrel mérik az iskolaérettséget?

Nyitott kérdés

15. Milyen szempontokat tart legfontosabbnak az iskolaérettség megítélésében?

(Válasszon max. 3-at)

- Érzelmi érettség
- Szociális készségek
- Kognitív képességek
- Önállóság
- Finommotorika
- Kommunikációs képességek
- Egyéb: _____

16. Mennyire tartja hatékonynak az iskolára való felkészítő tevékenységeket a jelenlegi óvodai gyakorlatban?

(1 = egyáltalán nem hatékony, 5 = nagyon hatékony)

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

17. Mit változtatna az óvoda–iskola átmenet támogatásának rendszerén?

Nyitott kérdés

18. Mit javasolna, hogyan lehet ezt a folyamatot megkönnyíteni a gyerekek számára?

Nyitott kérdés

8.6. Interjú

INTERJÚ ÓVODA IGAZGATÓVAL: ÓVODA-ISKOLA ÁTMENET

1. Mióta dolgozik óvodapedagógusként?
2. Mióta látja el az intézményvezetői feladatokat?
3. Milyen végzettsége/végzettségei vannak?
4. Hogyan készült fel óvodája a 2025/2026-os nevelési évre, azaz a pedagógiai program szeptember 1-ig történő módosítására?
5. Hogyan illesztették be az iskola-előkészítő 45 perces napi foglalkozásokat az óvodai nevelésbe?
6. Milyen formában történik a pedagógusok továbbképzése az óvoda–iskola átmenet támogatására?
7. Hogyan szervezik meg az iskola-előkészítő foglalkozásokat: külön térben, csoportban, vagy vegyesen?
8. Milyen módszertani elemekkel igyekeznek biztosítani, hogy a gyermekek érzelmi, szociális és értelmi képességei az iskolakezdéshez szükséges szinten legyenek fejlesztve?
9. Mi a véleménye a diagnosztikus mérési rendszer bevezetéséről? (pl.: DIFER)
10. Hogyan alkalmazzák?
11. Milyen konkrét célokat szolgál, és milyen aggályok merültek fel a gyakorlatban?
12. Mi volt ennek a döntésnek a szakmai megfontolása?
13. Véleménye szerint a homogén csoportbontás előnyei és hátrányai milyen mértékben folyásolják be az átmenet sikerét? Figyelembe véve a felmerült aggályokat (pl. személyre szabottság, szociális készségek fejlesztése vegyes csoportban)
14. Vetődött-e fel az Óvoda–iskola átmenetet segítő pályázat, program vagy támogatás igénybevételenek lehetősége
15. Milyen visszajelzéseket kapott a nevelőtestület az új szabályozásról a szülőktől?
16. Milyen szakmai ajánlásokat fogalmazna meg más intézményigazgatók, vagy döntéshozók számára az óvoda–iskola átmenet gördülékenyebbé tétele érdekében, a jelenlegi jogszabályi környezetben?